

Yun Dong: Upproret i Kina

[Ur [International Viewpoint](#), 30 november 2022. Ursprungligen publicerad i [Spectre](#). Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Unga, arga demonstranter i Shanghai konfronterade polisen som omringade dem, krävde frihet och ropade: ”Ska inte ni tjäna folket?” På kvällen den 25 november hade hundratals samlats på Ürümqi Road i Shanghai, som har fungerat som symbolisk plats för att hålla demonstrationer för att visa sin respekt för offren för en brand i ett höghus i Ürümqi, huvudstad i provinsen Xinjiang.

Branden ledde till att minst 10 personer dog och 9 andra från flera familjer skadades. Det tog 3 timmar att släcka den. Demonstranterna tror att offren kunde ha räddats om inte bostadsområdet hade varit nedstängt på grund av Covid, trots att regeringen hävdar att tragedin inte hade något med nedstängningen att göra.

Dödsfallen utlöste ett upplopp som höll på hela kvällen den 25 november, med demonstranter som samlades på gator och offentliga platser och krävde att regeringen lättar på restriktionerna. Ürümqi har i månader varit utsatt för upprepade nedstängningar, så folk var redan trötta på dem och fruktade att något som branden i bostadshuset måste hända.

Den lokala regeringen har infört hårda och farliga åtgärder som innefattar att spärra av inte bara bostadsområden, utan också enskilda lägenheter med järnstänger och nya lås som hindrar folk att lämna sina hem. Alla som hade utsatts för nedstängningen hade redan undrat vad som skulle hända om en brand bröt ut.

Landsomfattande protester följde på universitet, i samhällen och på gatorna i Shanghai, Beijing, Guangzhou, Chengdu och andra ställen i en mäktig uppvisning av ilska över förlusten av liv som kunde ha undvikits och deras egen frustration över Covid-nedstängningarna. Hittills har det varit aktioner på mer än 50 universitet och högskolor över hela Kina.

Studenter krävde omväxlande frihet, demokrati, yttrandefrihet och rättssäkerhet, och vände sig mot det kinesiska kommunistpartiets auktoritära styre. Studenter på det prestigefyllda universitetet i Beijing sjöng ”Internationalen”, som lärs ut i skolan och representerar andan av revolt underifrån, medan studenter på universitetet i Tsinghua och på andra ställen höll upp vita papperslappar för att trotsigt symbolisera sin sorg över offren och driva med den politiska censuren.

En kvinnlig student vid Tsinghuas universitet sa med darrande röst: ”Om vi inte vågar tala på grund av att vi är rädda för att arresteras, så tror jag att folket kommer att bli besvikna på oss.” För den överväldigande majoriteten av demonstranterna var det deras första demonstration. Det har inte funnits något liknande i denna skala och så öppet mot regeringen i Kina på decennier.

Ett uppror mot nedstängningar

Det är helt enkelt förbluffande hur snabbt massor av människor har rest sig och utmanat regeringen och dess politik. Det är värt att påpeka att detta uppror kommer direkt efter att Xi Jinping hade säkrat sig en tredje ämbetsperiod vid den hårt styrda politiska teatern under den 20:e parti-

kongressen i mitten av november.

Xi hade fyllt evenemanget med sina allierade och försäkrat sig om att det inte fanns några alternativ till hans nya ledarskap. De ledande politiska analyserna trodde att Xi hade befäst en total makt och kontroll över Kina i årtal framåt. Arbetare och studenter har nu krossat denna illusion.

Till synes från ingenstans började arbetare som monterade iPhones och annan konsumentelektronik i Foxconns jätteanläggning i Zhengzhou, Henan, med mer än 200.000 arbetare anställda, att hoppa över murarna och rymma från fabriken. Bilder på långa rader av arbetare som gick med sina väskor förbryllade allmänheten, eftersom det är något som inte har synts på länge.

Dessa arbetare, varav många är tillfälligt anställda för den hektiska säsongen, hade placerats i ett så kallat slutet system. Det förbjuder arbetarna att lämna anläggningen under förevändning att skydda dem från att få Covid.

Det bakomliggande motivet är förstås att få arbetarna att spotta ur sig produkter till de multinationella företagen till de kommande helgerna. Trots det slutna systemet fick en del arbetare viruset, och av rädsla för ett massutbrott och bli fast i en nedstängning flydde de från fabriken.

Under tryck från allmänheten bad Foxconn om ursäkt och lät arbetarna lämna fabriken. Den lokala regeringen följde efter genom att hjälpa Foxconn att rekrytera nya tillfälligt anställda med erbjudanden om höga bonusar, och beordrade lokala statsanställda att anmäla sig för arbete så att fabriken kunde fortsätta att fungera.

Men Foxconn ändrade på villkoren i avtalet och minskade arbetarnas lön. Arbetarna kände sig lurade och inledde upplopp, gick ut genom fabriksgrindarna och drabbade samman med säkerhets- och polisstyrkor. För att få stopp på protesterna svarade regeringen med att genomdriva en Covid-nedstängning av hela staden Zhengzhou. Det som började som en arbetskonflikt trappades upp till ett upplopp som uppmärksammades i hela landet.

Innan dammet hade lagt sig vid Foxconn utlöste branden i Ürümqi ännu ett upplopp. Den lokala regeringens försök att lugna folket i Ürümqi genom att lätta på nedstängningen lyckades inte tygla motståndet. Branden var den sista droppen för ett land som på grund av nedstängningarna har drivits till gränsen för vad som är möjligt.

Folk gick till gemensamma aktioner i massiv skala över hela landet. Det upploppen vid Foxconns fabrik och i Ürümqi visade för allmänheten är att det går att göra motstånd mot de hårda Covid-restriktionerna: folk iscensatte protester och tvingade Foxconn och den lokala regeringen att börja genomföra förändringar.

Vågen av sorg och ilska i efterdyningarna till branden har jämförts med reaktionen när visseblåaren doktor Li Wenliang, som hade protesterat mot regeringens inledande odugliga och förtryckande hantering av pandemin, dog. Det skapade en våg av opposition mot regeringen.

Sedan dess hade många undrat vart gnistan hade tagit vägen, och drabbades av ”politisk depression” av att folket till synes accepterade den nya politiken av nolltolerans mot Covid. Men det visar sig att den inledande motståndsgnistan aldrig var långt borta. Foxconn och Ürümqi tände den på nytt i massiv skala.

Vågor av lokalt motstånd

Detta motstånd är resultatet av en förening mellan omedelbart utlösande faktorer och en långsiktig politisk och ekonomisk dynamik. Det har rivit ner en sorts politiskt psykologisk mur bland många människor, och har fått dem att förlora rädslan för att arresteras i denna hårt övervakade stat och ansluta sig till massdemonstrationer. I en miljö där tröskeln för att delta i öppna uttryck för missnöje på gatan är mycket hög, är det något anmärkningsvärt att bara korsa denna tröskel.

Det är en propagandalögn att Kina inte har upplevt öppet missnöje i form av upplopp, massprotester och demonstrationer. I själva verket har det förekommit vågor av protester och strejker i stor skala på 1990-, 2000- och i början av 2010-talet. Den kinesiska regeringen brukade dokumentera det de kallade ”massincidenter”, som aldrig definierades klart men ändå visade det samhälleliga motståndet mot ojämlikhet och förtryck i dagens Kina.

Dessa händelser ökade från 8.700 1993 till 87.000 2005 – eller 238 händelser varenda dag detta år – då regeringen slutade att publicera siffror. 2013 började två aktivister samla statistik över social oro. Innan de arresterades registrerade de mer än 28.000 massincidenter 2015.

Det antalet är säkert en underskattning. Aktivisterna hade inte resurser att dokumentera det mycket högre antalet incidenter över hela landet. De flesta av dem orsakas av arbetskonflikter, jordövertagande och andra konflikter på landsbygden och protester i städerna mot bostadspolitiken. Det har också varit miljöprotester och konfrontationer med beryktade byråkrater i städerna.

Aktionerna har varit lokala och demonstranterna hade en benägenhet att undvika att kritisera den nationella regeringen, och skyller istället på lokala ämbetsmän eller arbetsgivare i hopp om att undvika förtryck och kunna övertala den nationella regeringen att ta deras sida i konflikterna. Ändå visar de att folket i Kina har en lång historia av att protestera mot orättvisor.

Slutet på perioden av relativ social fred

De pågående protesterna är mot mer än bara Covid-restriktionerna, de är också mot regeringens ökande ingrepp i folkets dagliga liv. Det är en ny utveckling.

Med början på 2000-talet drog sig den kinesiska staten tillbaka från den privata sfären, åtminstone för medelklassen i städerna och vissa delar av industriarbetarklassen. Regeringen hade dragit sig tillbaka från denna sfär för att låta ett spirande konsumentssamhälle utvecklas, där folk upplevde konsumtionen av varor och underhållning som frihet från regeringens inblandning.

Under samma period från 2000-talet till början av 2010-talet, verkade civilsamhället blomstra av organisationer som blev mer frispråkiga om samhällsfrågor, och tryckta och sociala media var mer aggressiva med att hålla regeringen ansvarig. Givetvis sögs miljontals arbetare ut av staten och privata företag, och de begränsades av statens politik som reglerade deras rörlighet och av att partistaten inskränkte den politiska verksamheten.

Men annars oroade sig inte medelklassen och arbetarklassen för statlig inblandning i sina privata liv. Och i och med att ekonomin vid den tiden fortfarande växte snabbt, verkade en ökande levnadsstandard för det mesta kompensera för statens stelbenta förnekande av frihet och demokrati.

Nedstängningar och ekonomisk otrygghet

Xi Jinpings nolltolerans mot Covid och nedstängningarna förändrade allt detta. Plötsligt blev folks

rörelsefrihet och dagliga liv direkt kontrollerat av staten, och Kinas långsammare ekonomiska tillväxttakt gjorde att människor tvivlade på sina framtidsutsikter. Men det tog tid för motståndet mot statens inkräktande att utvecklas.

Regeringens Covid-politik accepterades till en början som en del av gemensamma ansträngningar att besegra Covid-19. I själva verket riktades den inledande ilskan mot spridningen av Covid mot bristen på statliga åtgärder för att stoppa viruset. Det fanns en verklig rädsla för att bli smittad, av en sjukdom som inte bara kunde göra folk sjuka utan också göra att de hamnade på sjukhus och karantänstationer under lång tid.

Således accepterades nedstängningen av Wuhan under de första månaderna 2020 och de senare nedstängningarna över hela landet till stor del, även om de inte hyllades. De sågs som nödvändiga uppoffringar för att skydda folks liv. Men i själva verket införde inte staten sin nya nolltolerans mot Covid bara för att stoppa pandemin, utan också för att kuva de ökande sociala konflikter som hade uppstått på 2010-talet och rädda den kinesiska kapitalismen.

Större delen av den kinesiska statens politik under de senaste åren, frånsett nolltolerans mot Covid, riktades i första hand på att begränsa de spekulativa överdrifterna inom de högteknologiska och fastighetssektorerna och återställa den ekonomiska tillväxten. För att övervinna Kinas hotande demografiska kris, som orsakas av låga födelsetal och en åldrande befolkning, har staten också varit mer aktiv för att motivera par att få fler barn.

Allt detta ledde till ökade statliga ingripanden i ekonomin och samhället. Sedan ledde nolltoleransen mot Covid att inkräktandet höjdes till en aldrig tidigare skådad nivå. Statens ytterst stränga nya politik med nedstängningar var förvisso inte det enda alternativet. Under pandemins första månader visade nätverk för ömsesidig hjälp i Wuhan och på andra ställen att det fanns ett alternativ. Människor levererade skyddsutrustning, transporterade sjukvårdsarbetare och stödde invånare som behövde det. De arbetade för att fylla det tomrum som statens passivitet lämnade.

Allt detta upphörde när staten klev in och tog kontroll över kampen mot pandemin. Sedan dess har staten använt sin kapacitet för att mobilisera personal och resurser för att genomdriva politiken av nolltolerans mot Covid. Under en stor del av 2020 och 2021 verkade den ha lyckats.

Medan många andra länder drabbades av enorma förluster av liv och ekonomisk kris, påstås Kina ha hållit sina dödssiffror under några tusen och landet bibehöll sin ekonomiska tillväxt 2021. Folks liv verkade återvända till det normala. Regeringen utnyttjade sin synbara framgång för att piska upp nationalismen.

Akkumulerad ilska

Under förra året blev allt detta gjort. 2022 har en del städer varit nedstängda i veckor och månader i rad. De ”stora vita”, som sjukvårdsarbetarna klädda i skyddsdräkter kallas i dagligt tal, hade tidigare betraktats som hjältar som gjorde personliga uppoffringar för det gemensamma goda, men blev nu opersonliga verkställare av en brysk statlig politik.

Folk delade foton på dem på sociala medier när de jagade och misshandlade personer som bedömdes bryta mot Covid-reglerna. Skyddsdräkterna har nu blivit masker för att dölja dessa torpeders identiteter, och ge dem anonymitet och med det tro att de kan genomföra förtryck ostraffat.

En rad händelser som var förknippade med Covid undergrävde tilltron till nolltolerans ännu mer. Här är några få exempel: en buss som transporterade infekterade patienter till en karantänstation kraschade och dödade 27 passagerare. Det har varit en topp av självmord som begåtts under långvarig karantän. Folk blev desperata när nedstängningarna gjorde att de berövades tillräcklig tillgång på mat i Shanghai. I Guangzhou bröt sig migrantarbetare ut ur nedstängningen. Och ett oräkneligt antal människor blev allvarligt sjuka efter att ha låsts in i sina hem med Covid och nekats tillgång till medicinsk vård på sjukhus.

Dessa och många andra historier utlöste ilska, och ilskan byggdes på. I början av detta år började protester uppträda, men de var till största delen isolerade och lättare att begränsa. Kanske den mest symboliska av dessa var den ensamma demonstrant som just innan den 20:e partikongressen hängde en banderoll över Sitongbron i Beijing som kritiserade nolltoleransen mot Covid och krävde förändringar. Även om det bara utlöste begränsade likadana aktioner i hela Kina, så uppmuntrade det många kinesiska studenter i väst att följa efter och sätta upp liknande banderoller på sina studentområden.

Grusade förhoppningar om förändring

En milstolpe i hela denna historia var den 20:e partikongressen. Eftersom gränsen för partisekreterarens ämbetsperiod hade avskaffats redan 2018, blev ingen förvånad över att Xi förlängde sitt styre. Att ämbetsperiodens längd är begränsad hjälper i grund och botten till att flytta runt olika fraktioner i kommunistpartiet för att uppnå balans och säkerställa en ordnad övergång av ledarskapet.

Men gränsen för ämbetsperiodens längd ger ändå hopp om att någon ny kommer att få makten var tionde år och göra något annat. Till och med denna blygsamma förhoppning – som vanligtvis visar sig vara en illusion som snabbt förvandlas till besvikelse – grusades.

Folk upplever att de sitter fast med samma politiska system för överskådlig tid. Ingen hoppas längre på att det politiska systemet ska förnya och anpassa sig självt.

Hoppet om en reform av regeringen gick förlorat samtidigt som folkets ekonomiska framtidsutsikter blev dystra. Efter att ha studsat tillbaka 2021 har Kinas ekonomiska tillväxt saktat in. En del lokala regeringar har redan förlorat intäkter och kämpar för att betala för masstestningarna av Covid. De ekonomiska problemen känns tydligt för arbetarna, i synnerhet informella arbetare, vars försörjning och sysselsättning är mest kännbara för nedstängningar.

Under de senaste månaderna har ungdomsarbetslösheten blivit rekordhög och nästan nått 20% bland 16-24-åringar, medan nyutexaminerade högskolestudenter står inför en besvärlig sysselsättnings-situation. Ett rekordstort antal kommer ut på arbetsmarknaden varje år samtidigt som antalet jobb minskar, när Kinas ledande teknikföretag säger upp anställda istället för att anställa. Denna otrygghet har underblåst oron och ilskan bland unga yrkesutbildade och arbetare.

En del personer har hoppats på att nolltoleransen mot Covid skulle dämpas efter att Xi hade säkerställt sitt ledarskap vid den 20:e partikongressen. Regeringen gav den illusionen när den publicerade nya riktlinjer i 20 punkter som lättnade på restriktionerna, men den genomförde aldrig någon ny linje.

Några få lokala regeringar, som provinsen Hebeis huvudstad Shijiazhuang, gick längre och tog bort

kraven på testning och avskaffade gratistesterna. Men många invånare gick mot det, och efter påtryckningar ändrade den lokala regeringen linjen och återinförde gratis testning. Och med den nuvarande ökningen, till det högsta antalet fall någonsin, 30.000 per dag, har regeringen åter gjort nedstängningar i hela landet för att hålla tillbaka Covid.

Som ett resultat av det tappar folk tilltron till regeringens förmåga att förändras, och betvivlar hur effektiv och förnuftig dess politik av nolltolerans är, och är därför ovilliga att tolerera de uppoffringar som den påtvingar dem. De är också bekymrade över vad som verkar vara en godtycklig och irrationell tillämpning av politiken.

Beslut om nedstängningar av speciella samhällen och hem tas av lokala myndigheter på lägre nivå än kommunerna, och tas ofta utan förklaring och kan inte ifrågasättas. Krossandet av de politiska illusionerna, den ekonomiska otryggheten och nolltoleransens irrationella brutalitet, kombinerades och byggde upp en frustration bland massorna.

Massmotstånd utan en infrastruktur för missnöjet

Denna frustration har under de senaste dagarna exploderat i protester. Mobiliseringen har varit anmärkningsvärd, och har givit folket självförtroende att uttrycka sitt ökande missnöje. En massa människor övervann rädslan för regeringsförtrycket och delade meddelanden online, vilket efter protesterna på Sitongbron ledde till att folkets sociala media censurerades och deras konton drogs in eller förbjöds för gott. Men folk har blivit stärkta, och de postar och delar nu kommentarer och videos på Weibo och Wechat.

En del av protesterna verkar ha spridits via sociala media eller krypterade kommunikationsverktyg som Telegram, även om de inte är så lättillgängliga för de flesta människor. Drivna av ilska och indignation får folk på något sätt höra om aktioner på sociala media och muntligt och rusar iväg för att ansluta sig till dem.

Många av protesterna har ägt rum i universitets- och bostadsområden. Dessa två platser innehåller gemensamma områden som gör det möjligt att samordna aktionerna lättare än på gator med deltagare från hela staden. Hittills finns det inte någon sorts centraliserat nationellt ledarskap, och det är osannolikt att det kommer att uppstå något. Och även om det finns många aktiva personer verkar det heller inte finnas några lokala ledarskap.

Det borde inte komma som någon överraskning. Den kinesiska staten har inte bara förbjudit alla oberoende politiska partier, utan har också krossat mänskliga rättigheter, grupper i civilsamhället och frispråkiga enskilda oliktankande. Den har krossat den sociala rörelsens infrastruktur som utlyser, organiserar och vidmakthåller masskampen. Ingen kan leda eller tala å demonstranternas vägnar.

Men kraven är redan klart uttalade och utkristalliserade: motstånd mot nedstängningarna. Det betyder inte att rörelsen är enad. Som i alla massrörelser, och speciellt sådana utan centrala ledarskap, finns det flera samhällsgrupper med ibland överlappande och varierande krav som varierar med klass och plats.

Foxconnarbetarnas krav koncentrerades främst på arbetsplatskrav och i andra hand på Covid-restriktionerna. Demonstranterna i Ürümqi uttryckte de hårdaste, omedelbara kraven att häva Covid-restriktionerna som hotar deras liv. Universitetsstudenterna solidariserar sig med

demonstranterna i Ürümqi samtidigt som de koncentrerar sig på krav på demokrati, yttrandefrihet, pressfrihet och rättssäkerhet. Den minst rapporterade och mycket mer utbredda spridningen är det lokala, småskaliga motståndet bland boende i bostadsområden och grindsamhällen [gated communities] som är inriktat på att lätta restriktionerna.

Demonstrationernas karaktär är heller inte enhällig, de sträcker sig från att vara fredliga till öppen konfrontation. De flesta av dem uttrycker liberala krav som inte är radikala i liberala demokratier, men är ytterst omstörtande i en auktoritär stat. Och de ger progressiva effekter och demokratisering.

Trots dessa olikheter uttrycker protesterna en gemensam känsla hos folket att göra motstånd mot förlusten av värdighet och att de förnekas möjlighet att forma statens politik som avgör deras liv. De delar en känsla av att det är själva livet som står på spel.

Det är viktigt att understryka upprorets nationella karaktär. Protesterna livnär sig på varandra och visar solidaritet med varandra och uppmuntrar olika sektorer att agera. Dessutom har kinesiska studenter i utlandet och överhuvudtaget boende i utlandet mobiliserats i Hongkong, Taiwan, Storbritannien, USA och Australien.

Dilemmat för en diktatur som möter motstånd

När den kinesiska staten ställs inför en nationell våg av demonstrationer fångas den i en diktaturs klassiska dilemma. Om den ger efter och lättar på nolltoleransåtgärderna riskerar den att bekräfta att protester fungerar och uppmuntra andra att organisera och kämpa för sina krav. Men att inte ge efter kan få demonstranterna att trappa upp sin kamp och fresta andra att ansluta sig.

Under de senaste åren har den kinesiska staten lyckats vidmakthålla en sorts jämvikt, och har kombinerat förtryck och anpassning för att hantera och tygla samhällskonflikterna. Men den har aldrig ställts mot en så omfattande rörelse.

När demonstrationerna sprider sig och radikaliserats, där en del antar öppet regeringsfientliga och partifientliga paroller som ”Avgå KKP” och ”Avgå Xi Jinping”, så ökar möjligheten till statligt förtryck exponentiellt. Samtidigt är det inte otänkbart att en kombination av selektivt förtryck och begränsade eftergifter om Covid-restriktionerna skulle kunna kväsa protesterna. Det har varit mönstret tidigare med demonstrationer i städerna som har upplösts lika fort som de samlades.

Men även om staten lyckas stoppa demonstrationerna så återstår problemet som fick oss hit till att börja med. Kina är troligen inte redo för att överge nolltoleransen mot Covid. Att göra det – utan ett riktigt massvaccinationssystem – skulle leda till en massspridning av viruset i en befolkning som antingen har fått de ineffektiva kinesiska vaccinen eller är ovaccinerade, speciellt de äldre.

Ett sådant utbrott skulle överväldiga sjukhusen, och även ett lågt antal med dödlig utgång skulle i ett land med 1,4 miljarder människor leda till en exempellös massdöd. Ett scenario av kinesiska vetenskapsmän beräknade att ett öppnande med nuvarande vaccinationsnivå och sjukhuskapacitet kan leda till 1,55 miljoner döda.

En sådan katastrof skulle kunna orsaka en ännu värre legitimitetskris för den kinesiska staten, som troligen har varit en del av deras beräkning för att behålla nolltoleransen. Det går inte att förneka att utan ett tillräckligt vaccin och tillräckliga sjukvårdsåtgärder har de hårda Covid-restriktionerna räddat liv i Kina.

Att öppna upp är inte något alternativ utan massiva investeringar i sjukvårdssystemet och vaccinering av de äldre. Många analytiker har undrat varför det inte har gjorts. Men att göra det nu kommer att ta tid, vilket demonstranterna kanske inte tolererar.

Partiet är så svåröverblickbart att vi knappt har någon aning om vad det troligen kommer att göra. Det nyligen ommöblerade ledarskapet är packat med Xi-lojala och visar inga tecken på oenighet, så det är tveksamt om det kommer att bli någon splittring i partiet och offentliga öppna diskussioner mellan fraktioner.

Vilka omedelbara resultat demonstrationerna än leder till, så radikaliseras vanliga människor i Kina av dessa erfarenheter och många har blivit självorganiserade. Det har ökat massornas medvetenhet dramatiskt och erfarenheterna av kamp för rättvisa kommer de att behålla oavsett utgången. Det bådär gott för framtiden.

Under den närmaste tiden kan högerkrafter i övriga världens stormakter mycket väl utnyttja revolten underifrån för att rättfärdiga angrepp på Kina. Men vår solidaritet med folket som protesterar och vars krav är rotade i deras konkreta, upplevda erfarenheter, får aldrig vackla.

Att stöda människor som protesterar underifrån kommer inte att trappa upp den USA-ledda imperialistiska konflikten med Kina. I själva verket är vår folkliga solidaritet över gränsen är det bästa sättet att minska spänningarna och bygga en gemensam internationell kamp för rättvisa, jämlikhet och demokrati, som samtliga hotas av härskare över hela världen.